

13 Avkastningsskatt på pensionsmedel

Lag (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel
prop. 1989/90:110 s. 483-491, SkU 30 s. 755-761
prop. 1990/91:54
prop. 1991/92:43
prop. 1991/92:60
prop. 1992/93:187
prop. 1993/94:50
prop. 1993/94:85
prop. 1994/95:25
prop. 1994/95:91
prop. 1995/96:168
prop. 1995/96:231, SkU 4
prop. 1996/97:12
prop. 1997/98:146
prop. 1997/98:151
prop. 1998/99:142
prop. 1999/2000:2
prop. 2003/2004:21

Sammanfattning

Avkastningsskatt på pensionsmedel påförs med 15 % av en beräknad avkastning på pensionskapitalet och med 27 % av skatteunderlaget av en beräknad avkastning på annat personförsäkringskapital.

13.1 Skattskyldiga

Skattskyldiga till avkastningsskatt är:

1. svenska livförsäkringsföretag,
2. utländska livförsäkringsföretag som bedriver försäkringsrörelse från fast driftsställe i Sverige,
3. understödsföreningar som bedriver till livförsäkring hänförlig verksamhet,

4. pensionsstiftelse enligt TrL,
5. arbetsgivare som i sin balansräkning redovisar skuld under rubriken Avsatt till pensioner enligt lagen om trygghet av pensionsutfästelse m.m. eller i sådan delpost som avses i 8 a § samma lag,
6. obegränsat skattskyldiga som innehar pensionssparkonto
7. obegränsat skattskyldiga som innehar
 - a) kapitalförsäkring som är meddelad i försäkringsrörelse som inte bedrivs från fast driftsställe i Sverige, eller
 - b) försäkring som anses som pensionsförsäkring enligt 58 kap. 5 § inkomstskattelagen.

Om sådan försäkring som avses i första stycket 7 a inte innehas av någon som är obegränsad skattskyldig, skall den som har pant-rätt i försäkringen anses inneha den. Bestämmelsen har införts som ett led i en stopplagstiftning avseende överlåtelse av ansvar för pensionsutfästelse och träder ikraft 31 december 2003 och tillämpas första gången 2005 års taxering.

Bestämmelserna i punkt 7 ovan omfattar inte försäkring som enbart avser olycks- eller sjukdomsfall eller dödsfall senast vid 70 års ålder och som inte är återköpsbar.

I fråga om handelsbolag och EEIG är det företaget och inte del-ägarna som är skattskyldigt till avkastningsskatt.

Punkt 5 ovan omfattar samtliga arbetsgivare som har konto Avsatt till pensioner eller konto Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser och för vilkas trygghet avdragsrätt föreligger vid inkomsttaxeringen (28 kap. IL). RR har i RÅ 1999 ref 1 (samma dag avgjordes ytterligare fem mål, målnr 6202-6204-1997 och 2688-2690-1998, rörande samma fråga) förklarat att skattskyldigheten till AvP även omfattar allmännyttiga bostadsföretag, som t.o.m. 1994 års taxering beskattades enligt schablon enligt dåvarande 2 § 7 mom. SIL. Genom schablonbeskattningen kunde bostadsföretagen inte göra avdrag för pensionskostnader vid inkomstbeskattningen. Domarna får anses innebära att även bostadsförening och bostadsaktiebolag som schablonbeskattas enligt 39 kap. 25 § IL är skattskyldiga att betala avkastningsskatt på kontoavsättningar av angivet slag. Detsamma torde gälla arbetsgivare med skatteunderlag enligt p. 5 ovan och som är befriade från inkomstskatt och därför inte kan göra avdrag för pensionskostnader.

Det är innehavaren av ett pensionssparkonto som är skattskyldig (punkt 6 ovan) till avkastningsskatt, men skatten ska redovisas

och betalas in av det sparinstitut som anlitas av pensionsspararen (10 § AvPL).

Beskattningsår

Begreppet beskattningsår har samma innebörd som i IL. Observera dock att beskattningsår för obegränsat skattskyldiga enligt 2 § punkt 7 AvPL, dvs. de som innehar en utländsk kapital- eller pensionsförsäkring, dock alltid ska vara kalenderår (12 § AvPL).

13.2 Skatteberäkning

Skatteunderlaget beräknas i två steg. Först beräknas ett kapitalunderlag och sedan en schablonmässig avkastning på detta kapital genom att underlaget multipliceras med den genomsnittliga statslåneränta för det kalenderår som närmast föregått beskattningsåret.

13.2.1 Kapitalunderlaget

För svenska livförsäkringsföretag, utländska livförsäkringsföretag, understödsföreningar och pensionsstiftelser enligt punkterna 1 – 4 i 2 § AvPL (se ovan) utgörs kapitalunderlaget av värdet av samtliga tillgångar, både omsättnings- och anläggningstillgångar, minskat med finansiella skulder, vid beskattningsåret ingång.

Med finansiella skulder avses sådana skulder som har ett direkt samband med förvaltningen av pensionskapitalet såsom lån i form av säkerheter i egna fastigheter, redovisningstekniskt betingade periodiseringar av inkomster och utgifter, exempelvis för skatter samt förvaltningskostnader avseende personal, stiftelseledamöter och revisorer m.m. Till finansiella skulder räknas inte de försäkringstekniska skulderna och återbäringssmedel (prop. 1992/93:187 s. 221).

KR i Göteborg har i dom 1999-11-01, målnr 5215-1997, prövat frågan om en skuld i pensionsstiftelser för beslutad gottgörelse till arbetsgivaren skulle få reducera kapitalunderlaget. KR ansåg att skulden skulle få reducera underlaget. Regeringsrätten har meddelat prövningstillstånd i detta mål. KR i Stockholm hade 2000-09-06 i målnr 8954-1998 samma uppfattning som KR i Göteborg i domen ovan. RSV har överklagat bägge domarna till RR.

Utländska försäkringsföretag ska endast medräkna de tillgångar och skulder som är hänförliga till den i Sverige bedrivna försäkringsrörelsen.

Vid beräkning av kapitalunderlag för försäkringsföretag ska bortses från tillgångar och skulder som hänför sig till avgångs- bidragsförsäkringar meddelade enligt grunder som fastställts i

kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer. Man ska också bortse från tillgångar och skulder som hänförs sig till försäkringar som redovisas som grupplivförsäkringar eller sjuk- och olycksfallsförsäkringar hänförliga till försäkringsklass enligt 2 kap. 3 a § första stycket 1 och 12 samt 3 b § första stycket 1 b och 4 försäkringsrörelselagen (1982:713).

Därutöver bortses från den del av tillgångar och skulder hos försäkringsföretag, som inte förvaltas för försäkringstagarnas räkning (den egna rörelsen) samt fordringar och skulder som har samband med återförsäkring. Dessa tillgångar och skulder ska ingå i försäkringsföretagens underlag för inkomstbeskattningen enligt 39 kap. 3 – 4 §§ IL.

Regeringsrätten har dom 2003-06-16, målnr 412-2003 beslutat, att aktiverade anskaffningskostnader för förvärv av försäkringsavtal ej skall utgöra kapitalunderlag för beräkning av AvP.

För skattskyldiga som har konto Avsatt till pensioner enligt 2 § punkt 5 AvPL utgörs kapitalunderlaget av avsättningsbeloppet vid ingången av beskattningsåret avseende sådana pensionsutfästelser för vilkas tryggnad avdragsrätt föreligger vid inkomsttaxeringen. I kontobehållningen ingående pensionsmedel som inte har dragits av vid inkomsttaxeringen ska således frånräknas. Disponibla pensionsmedel ska däremot ingå i kontobehållningen, eftersom dessa medel tidigare varit avsatta med avdragsrätt.

För innehavare av pensionssparkonto enligt 2 § punkt 6 AvPL utgörs kapitalunderlaget av värdet av de tillgångar som är hänförliga till pensionssparkontot vid ingången av kalenderåret.

Kapitalunderlag för skattskyldiga som enligt 2 § p. 7 AvPL innehåller utländska kapital- och pensionsförsäkringar utgörs av försäkringarnas värde vid beskattningsårets ingång. Detta värde utgörs av återköpsvärdet, beräknat efter försäkringstekniska grunder, med tillägg för beräknad allokerad återbäring för försäkring oavsett om denna är tilldelad eller inte. För försäkringsavtal som tecknats före 1997 och där några ytterligare premier inte erläggs under 1997 eller senare ska försäkringen inte ingå i underlaget för AvP. Beträffande övriga försäkringsavtal som tecknats före 1997 ska endast den del av försäkringens värde tas upp som överstiger värdet 1996-12-31. Till detta fribelopp får tillägg göras för en årlig värdestegring motsvarande den genomsnittliga statslåneräntan. Från regeln att värdet vid årsskiftet 1996/97 ska vara skattefritt finns ett undantag som gäller livförsäkringar som har tecknats före 1997, men som har förvärvats genom köp, byte, etc. efter årsskiftet 1996/97, dvs. som nu ägs av annan person än försäkringstagaren, s.k. begagnad utländsk kapitalförsäkring (se 3 § 8 st. AvPL). Ett ytterligare undantag görs för överlåtelse mellan

arbetsgivare på grund av anställds byte av tjänst. (Se del 1 avsnitt 17.2.3)

Med innehavare (ägare) av försäkring anses inte en anställd som blir beskattad såsom inkomst av tjänst för en försäkringsförmån enligt 11 kap. 1 § IL p.g.a. att arbetsgivare tecknar en utländsk kapital- eller pensionsförsäkring, vari den anställda sätts in som förmånstagare (RÅ 2000 ref 28). Jfr. dock vad som sagts ovan under avsnitt 13.1 om panthavare.

Beräkning av kapitalunderlaget

Tillgångar och skulder ska i princip värderas till det bokförda värdet med följande undantag.

Fastigheter

Fastigheter ska tas upp till marknadsvärdet oavsett om de är om-sättningstillgångar eller anläggningstillgångar. För försäkrings-företag gäller finansinspektionens riktlinjer för värdering av marknadsvärde (Finansinspektionens författningssamling, FFFS 2000:22). Om något aktuellt marknadsvärde inte finns, kan för understödsföreningar och pensionsstiftelser i regel godtas att 133 % av taxeringsvärdet används (se prop. 1992/93:187, s. 224).

Noterade värdepapper

Värdepapper, som är noterade på svensk eller utländsk börs eller auktoriserad marknadsplats eller som är föremål för regelbunden handel vid annan reglerad marknadsplats öppen för allmänheten, ska tas upp till det noterade värdet. Detta innebär att det normalt är betalkursen på årets sista dag som ska användas. Finns ingen betalkurs noterad kan sista noterade köpkurs användas.

Onoterade och noterade aktier

Om det finns både onoterade och noterade aktier i ett aktiebolag, ska alla aktier tas upp till det värde som gäller för de noterade aktierna.

Flera aktieslag

Om det finns flera aktieslag som är noterade görs värderingen med ledning av det lägst noterade värdet för någon av aktierna.

Jämkning

Om det finns synnerliga skäl anta att det noterade värdet på värdepapper överstiger marknadsvärdet kan värdet jämkas till marknadsvärdet.

Jämkning kan dock inte ske för obegränsat skattskyldiga som innehar utländsk kapital- eller pensionsförsäkring enligt 2 § punkt 7 AvPL, då beskattningsåret för dessa skattskyldiga alltid ska vara kalenderåret enligt 12 § AvPL.

Aktier/andelar i fastighetsbolag

Aktier och andelar i fastighetsförvaltande dotterbolag ska värderas med ledning av marknadsvärdena på fastigheterna i dotterbo-lagen. Detta innebär att en substansvärdering får ske av dotterbo-laget, vilket inte utesluter att fastigheterna värderas med hänsyn till deras förväntade avkastning.

Svenska värdepapper	Andelar i svenska och utländska värdepappersfonder värderas på samma sätt som värdepapper i allmänhet.
Fordringar	Onoterade fordringar tas upp till anskaffningsvärdet jämte upplupen ränta. Osäker fordran tas upp till det belopp som kan beräknas inflyta. Värdelös fordran tas inte med.
Skulder	Skulderna värderas på samma sätt som onoterade fordringar och tas upp till skuldbelopp jämte upplupen ränta.
Försäkringsföretag	Hos försäkringsföretag bokförda försäkringstekniska skulder, återbäringsmedel, obeskattade reserver, garantikapital samt eget kapital utgör inte finansiella skulder vid beräkning av kapitalunderlaget till avkastningsskatt (prop. 1992/93:187 s. 163 och 221).
Pensionsstiftelse	I en pensionsstiftelse kan finnas bokförd en skuld till arbetsgivaren för begärd gottgörelse avseende pensionskostnad som belöper på beskattningsåret. KRG liksom KRS har ansett att sådan skuld inte ska räknas med i skatteunderlaget för AvP. RSV har överklagat domarna till RR (se ovan).
Individuellt pensionssparkonto	Vid beräkning av kapitalunderlaget får innehavare av pensionskonto som skuld inräkna obetald avkastningsskatt.

13.2.2 Skatteunderlaget

Skatteunderlaget för avkastningsskatten fastställs vid den årliga inkomsttaxeringen. Detta innebär att avkastningsskatten kommer att ingå i den slutliga skatten. I fråga om debitering och uppbörd av AvP gäller SBL:s bestämmelser. Det innebär också att AvP ska beaktas vid debitering av preliminär skatt.

Skatteunderlaget beräknas efter en schabloniserad avkastning på framräknat kapitalunderlag (se avsnitt 13.2.2.1) på så sätt att kapitalunderlaget multipliceras med den genomsnittliga statslåneräntan, SLR, för kalenderåret närmast före ingången av beskattningsåret. RSV har för respektive år angett den genomsnittliga statslåneräntan till:

1993	8,58
1994	9,52
1995	10,16
1996	7,90
1997	6,47
1998	4,98
1999	4,88
2000	5,35
2001	4,97
2002	5,15

Den som har kalenderår som räkenskapsår ska alltså vid 2004 års taxering använda 5,15 % vid beräkningen av skatteunderlaget, medan den som har brutet räkenskapsår ska använda den genomsnittliga statslåneräntan för 2001, 4,97 % för beräkning av AvP.

För skattskyldiga med utländska kapitalförsäkringar (2 § p. 7 AvPL) som tecknats före 1997 och där premier betalats efter 1997 beräknas skatteunderlaget vid 2004 års taxering till 5,15 % (SLR för 2002), multiplicerat med skillnaden mellan försäkringens värde vid ingången av 2003 och försäkringens värde vid ingången av 1997 uppräknat för år 1997 med 7,9, för år 1998 med 6,47 %, för år 1999 med 4,98, för år 2000 med 4,88 %, för år 2001 med 5,35 och med 4,97 för år 2002 (ränta på räntaberäkning).

Skatteunderlaget avrundas nedåt till helt hundratal kronor.

Engångsbetalda kapitalförsäkringar som tecknats senast 1996-12-31 och för vilka ytterligare premier ej betalas, omfattas inte av AvPL (prop. 1995/96:231 s. 48-49). Sker ett oneröst fång efter 1996 avseende en sådan försäkring, gäller dock inte detta undantag.

13.2.3 Skattesatsen

Avkastningsskatten är 15 % av det skatteunderlag som avser pensionskapital och 30 % av nio tiondelar av det skatteunderlag (27 %) som avser annan personförsäkring än pensionsförsäkring.

Svenska och utländska försäkringsföretag, understödsföreningar samt innehavare av utländsk livförsäkring kan således numera bli beskattade till avkastningsskatt efter två olika procentsatser, 15 % och 27 %. Pensionsstiftelser och arbetsgivare som har konto Avsatt till pensioner eller konto Avsättningar för pensioner eller liknande förpliktelser samt innehavare av pensionssparkonto avseende individuellt pensionssparande, IPS, blir beskattade efter den lägre skattesatsen, 15 % (9 § AvPL).

Jämkning

När räkenskapsåret är längre eller kortare än 12 månader ska skattesatsen jämkas i motsvarande mån.

Sådan jämkning ska också ske om avskattning sker av hela behållningen på pensionssparkonto för IPS enligt 58 kap. 33 § IL eller om konto Avsatt till pensioner eller i delpost på konto Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser helt upplöses under räkenskapsåret.

Överlåts ett helt försäkringsbestånd från ett livförsäkringsföretag till ett annat sådant företag eller sker fusion enligt 15 a kap. 1 eller 18 § försäkringsrörelselagen (1982:713) anses som om över-

låtande företag och övertagande företag utgör en skattskyldig (9 § AvPL).

Några regler om jämkning vid en försäljning av svensk eller utländsk kapitalförsäkring under beskattningsåret finns inte, utan full beskattning sker (schablonbeskattning), oavsett hur stor del av beskattningsåret som kapitalförsäkringen har innehafts.

Skatten avdragsgill

Avkastningsskatten är utan hinder av 16 kap. 17 § IL avdragsgill för de arbetsgivare som har konto Avsatt till pensioner eller konto Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser och som är skattskyldiga till avkastningsskatt. Avdraget för AvP ska ske före eventuell avräkning av utländsk skatt.

För övriga skattskyldiga är skatten inte avdragsgill eftersom den får anses som en svensk allmän skatt (16 kap. 17 § IL). Jfr RÅ 1997 not 149.

Nedsättning av AvP

Juridisk och fysisk person som avses i 2 § p. 7 AvPL har rätt till nedsättning av AvP med belopp motsvarande utländsk skatt som antingen försäkringsgivaren eller den skattskyldige själv betalat. Nedsättning medges endast om förutsättningar att tillämpa lagen (1986:468) om avräkning av utländsk skatt saknas. Med utländsk skatt avses sådan skatt som omnämns i 14 § nämnda lag samt punktskatt och förmögenhetsskatt. Kan avräkningsbar utländsk skatt inte utnyttjas under beskattningsåret, får outnyttjad skatt sparas för avräkning senare år. Det åligger den skattskyldige att visa att det finns förutsättningar för avräkning (10 a § AvPL). Har den skattskyldige visat att förutsättningar för avräkningen föreligger, men inte förmått lämnas samtliga uppgifter för nedsättning, får nedsättning av AvP ske med skäligt belopp.

13.3 Vissa särbestämmelser

Övertagande-situationer

Om en arbetsgivare övertar en pensionsutfästelse från annan arbetsgivare tillämpas jämningsreglerna i 9 § tredje stycket AvPL.

Överlåt ett helt försäkringsbestånd mellan livförsäkringsföretag anses överlåtande och övertagande företag som en skattskyldig.

Med försäkringsföretag torde även avses understödsföreningar enligt 2 § 3 i AvPL.

Fusion

Om en fusion sker enligt 15 a kap. 1 eller 18 § försäkringsrörelselagen (1982:713) anses överlåtande och övertagande företag som en och samma skattskyldig.

Några andra regler som reglerar fusionsfallen finns inte i AvPL.

I RÅ 2000 ref 36 förklarade RR i ett mål avseende särskild löneskatt på pensionskostnader och underskott enligt 2 § j) SLPL, att

några regler om fusion inte finns i SLPL och inte heller i lagen (1998:1603) om beskattning vid fusioner, fissioner och verksamhetsöverlåtelser. Således var effekterna av en fusion oreglerade i lag vad avser SLP. Regeringsrätten anförde i sina domskäl, beträffande kopplingen i 5 § SLPL till taxeringslagen (1990:324), TL, och inkomstskattelagen (1999:1229), IL följande:

”Med hänsyn till den nu beskrivna anknytningen mellan den särskilda löneskatten och inkomstbeskattningen talar enligt Regeringsrättens mening starka materiella och taxeringstekniska skäl för att låta det uttag av löneskatt som ska ske vid taxeringen för det beskattningsår då en fusion genomförs följa den ordning som gäller vid inkomstbeskattningen. Denna ordning innebär i enlighet med det föregående att det övertagande företaget träder i det överlåtande företags ställe såvitt avser skattskyldigheten för löneskatt.”

Enligt SKV:s uppfattning torde samma förhållande som för SLP gälla för avkastningsskatt vid fusion, dvs. att överlåtande och övertagande företag ska anses utgöra en skattskyldig enligt 37 kap. 19 § IL. I de fall de fusionerade företagen har kalenderår som räkenskapsår sker all beskattning i det övertagande företaget och kapitalunderlaget vid årets ingång slås samman med det för det övertagande företags verksamhet i övrigt. Om något av de fusionerade företagen har räkenskapsår som inte sammanfaller med kalenderåret ska det övertagande företaget i sin deklaration redovisa kapitalunderlaget i två delar. Den ena delen består av ett kapitalunderlag som avser det överlåtande företags ställning vid ingången av beskattningsåret enligt 37 kap. 19 § IL. Den andra delen består av det övertagande företags ”egna” kapitalunderlag, dvs. underlaget vid ingången av detta företags beskattningsår. Skattesatsen bör vad avser de båda delarna jämkas med hänsyn till beskattningsårets längd.

Begrepp

De beteckningar som används i AvPL har samma betydelse som i IL (12 § AvPL)

TL:s bestämmelser är tillämpliga på avkastningsskatten, vilket bl.a. innebär att reglerna om omprövning och överklagande av inkomsttaxeringen gäller även avseende avkastningsskatten. Även reglerna om skattetillägg är tillämpliga (prop. 1991/92:43).

Förhandsbesked

Förhandsbesked avseende avkastningsskatt kan sökas hos Skatterättsnämnden enligt lagen (1998:189) om förhandsbesked i taxeringsfrågor.

Uppgiftsskyldighet Uppgiftsskyldigheten avseende avkastningsskatten finns reglerad i 2 kap. 8 och 10 §§ LSK.